

Handläggare: Gunilla Schedin
Tfn: 508 09 015

Till Norrmalms stadsdelsnämnd

Stockholms stads program för kvinnofrid - svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
stadsdelsdirektör

Mona Lindgren
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av ett förslag till revidering av stadens program för kvinnofrid. Syftet med programmet är främst att minska mäns våld mot kvinnor i nära relationer och öka kvinnors trygghet och säkerhet i staden.

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till förslaget, som på ett bra sätt belyser olika aspekter av våld mot kvinnor och stadens ansvar för att arbeta både förebyggande och för att stödja och hjälpa utsatta kvinnor. Frågan om att öka kvinnors trygghet och säkerhet behandlas däremot mycket rapsodiskt. Som förvaltningen ser det finns det mycket man från stadens sida skulle kunna göra i det avseendet.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts inom planeringsavdelningen på uppdrag av vård- och omsorgsavdelningen.

Bakgrund

Socialtjänstnämnden har på uppdrag av kommunfullmäktige reviderat stadens handlingsprogram för kvinnofrid. Kommunstyrelsen har, med anledning av det förslag till reviderat program som nu presenterats, begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 30 september. Förslaget bifogas.

Sammanfattning av förslaget

Syftet med programmet är att minska mäns våld mot kvinnor i nära relationer och öka kvinnors trygghet och säkerhet i staden. Avsikten är också att skapa ökade förutsättningar för ett likvärdigt och kvalificerat arbete med kvinnofridsfrågor i stadens nämnder och styrelser.

Programmet omfattar främst verksamheter och uppdrag som ligger inom stadsdelsnämndernas och socialtjänstnämndens ansvarsområde. Programmet föreslås gälla fram t.o.m. år 2010 och samordnas med stadens folkhälso- program, det brottsförebyggande programmet samt med stadens program för att minska prostitutionen.

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer anses, både i internationella och nationella sammanhang, vara ett av de största folkhälsoproblemen. Vad gäller Stockholms stad har antalet fall av våld i nära relationer under år 2005 uppskattats till mellan 5 100 och 6 400.

Stadens ansvar för stöd och hjälp vid kvinnofridsbrott och det våld mot barn och ungdomar som förekommer i dessa sammanhang gäller alla kommunala verksamheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer eller våldsutövare.

Ett växande problem är situationen för ungdomar i patriarkala familjer. Även det behov av hjälp som kan finnas för hbt-personer (homosexuella, bisexuella och transpersoner) som utsätts för våld ska uppmärksammas liksom de sexualiserade kränkningar som flickor och unga kvinnor utsätts för.

Kvinnofridsfrågan i Stockholms stad

Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska ansvara för att skolorna har utarbetade rutiner vad gäller anmälningsplikten vid misstanke om att barn eller ungdomar far illa och för att uppmärksamma flickor och pojkar som kan vara utsatta för hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap eller könsstympning.

Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att de lokala handlingsplanerna även omfattar insatser för våldsutsatta medarbetare.

Insatser i skolan

Utbildningsväsendet och dess anställda har en nyckelroll när det gäller att upptäcka och hjälpa barn och ungdomar som lever i hem där modern utsätts för psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt våld. Det förebyggande elevhälsoarbetet är en av de viktigaste insatserna för att ändra attityder och förebygga våld och kränkningar mot unga flickor och pojkar.

Skolan har också som uppgift att förebygga sexuella trakasserier och annat sexuellt våld som utövas elever emellan. Detsamma gäller i frågor om hedersrelaterat våld eller underårigas tvångsäktenskap, bortgifte och könsstymning.

Nämnder och bolag

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser i staden ska ansvara för att inom sina verksamhetsområden uppmärksamma kvinnofridsperspektivet vid investeringar i den yttre miljön, som exempelvis gatu- och parkunderhåll, ny- och ombyggnad av skolor, idrottshallar och bostäder.

Staden som arbetsgivare

Stadens arbete med jämställdhet och integration är viktiga verktyg för att motverka mäns fysiska, psykiska och sexuella våld mot kvinnor/barn. Inom ramen för det personalpolitiska och fackliga samarbetet ska staden verka för att det finns kunskap och metoder för att stödja och skydda anställda som har utsatts för kvinnofridsbrott och våld i nära relationer.

Stadens insatser vid besöksförbud, grov fridskränkning och kvinnofridskränkning

Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att bevaka att beslut om besöksförbud alltid rapporteras till nämnderna i de fall parterna har gemensamma barn och där besöksförbudet gäller gemensam bostad. Vidare ska stadsdelsnämnderna ansvara för att sprida kunskap till sin personal om rättsliga möjligheter i samband med våld i nära relationer. Information om möjliga rättsliga åtgärder ska finnas lättillgänglig för våldsutsatta kvinnor. Under förutsättning att den enskilde samtycker bör stadsdelsnämnderna också bistå polisen i arbetet med insamlandet av information som kan läggas till grund för beslut i dessa frågor.

Stöd till våldsutsatta kvinnor

Stadsdelsnämnderna har ansvar för att utveckla rutiner för handläggning av ärenden som rör våldsutsatta kvinnor och deras barn. Rutinerna ska finnas beskrivna i lokala handlingsplaner. Nämnderna ska också svara för att

personalen är välutbildad i kvinnofridsfrågor och känner till anmälningsrutiner.

Våldsutsatta kvinnor och deras barn ska erbjudas placering där de kan få skydd, stöd och hjälp. Vid placering i jourlägenhet ska kvinnan garanteras samtalsstöd och barnet/barnen garanteras skolgång. En placering ska alltid föregås av en säkerhetsbedömning. Om barnet/barnen bevittnat våld eller själva utsatts för våld ska detta utredas och dokumenteras.

I stadsdelsnämndernas handlingsplaner bör man särskilt uppmärksamma frågan om psykiskt våld, behovet av olika handläggare för mannen och kvinnan, tillgänglighet vid placering av äldre och funktionshindrade kvinnor, behovet av stödinsatser, skyddat boende och liknande.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får kvinnans ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Att hänvisa till mannens försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet.

Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att den personal som arbetar med funktionshindrade har tillräcklig kunskap för att uppmärksamma när någon blir utsatt för våld och att det finns rutiner för att föra vidare eventuella misstankar.

Missbrukande kvinnorna som utsatts för mäns våld är en mycket utsatt grupp och stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden ska ansvara för att erbjuda både behandling för missbruket och boende i en miljö med enbart kvinnor. Rehabiliteringen ska också omfatta bearbetning av det våld som kvinnorna utsatts för.

Stöd och hjälp till flickor/unga kvinnor och pojkar som är eller har blivit utsatta för hedersrelaterat våld

Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att det finns en handlingsplan för arbetet med hedersrelaterat våld och i första hand erbjuda skyddat boende där det finns kunskaper om hedersrelaterat våld och möjlighet till stöd. Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska ansvara för att flickor och kvinnor inte uteblir från den obligatoriska grundskoleundervisningen.

Hedersrelaterat våld, tvång, förtryck/hot förekommer inom det patriarkala familjesystemet. Att leva under dessa förhållanden ger ett extremt begränsat handlingsutrymme. Villkoren och möjligheter att ta del av det som skolan erbjuder och att integreras i det svenska samhället är begränsade. Homosexualitet och samkönade relationer är inte heller accepterade i den typen av familjesystem och kan leda till hedersrelaterat våld.

Stöd och hjälp till barn i våldsutsatta situationer

Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att utreda och besluta om stödåtgärder för barn i våldsutsatta familjer och för att ha rutiner så att barn i våldsutsatta familjer får ett eget ärende i stadens ärendehanteringssystem. Personalen ska ha specialkunskap om samtal med barn och också ansvara för att anlita experter om det behövs.

Stadens arbete med våldsutövande män

Nittio procent av alla former av misshandel utövas av män. Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att utveckla stödet för behandling av våldsutövande män och också ansvara för att de handläggare som bemöter och behandlar våldsutövande män har en adekvat utbildning och kunskap om våld mot kvinnor i nära relationer.

Intern samverkan i staden

För att komma tillrätta med de brister, som olika myndigheter menar finns i samarbetet mellan skola och socialtjänst bör stadsdelsnämnderna ta initiativ för att utveckla rutiner och interna samverkansformer. Nämnderna ska också ansvara för att också stärka samverkan med landstinget, polisen och ideella krafter både när det gäller allmänt förebyggande arbete och i individuella ärenden där våld förekommer.

Genomförande av programmet

Preventionscentrum Stockholm (Precens) kommer att vara en resurs i genomförandet av programmet, vilket kommer att ske i samverkan med Operation Kvinnofrid och i samråd med frivilligorganisationer. Genomförande och uppföljning av programmet ska hanteras inom ramen för stadens integrerade ledningssystem (ILS).

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till det förslag till reviderat program som nu presenterats. Våld och annan kränkande behandling av kvinnor är utan tvekan ett samhällsproblem och ett stort problem på individuell nivå både för den som drabbas och för den skyldige. Staden har givetvis en viktig roll i dessa sammanhang, både för att söka förebygga och för att stödja och hjälpa såväl offer som förövare.

Barn, som växer upp i familjer där det förekommer våld och kränkningar de vuxna emellan eller barn som på annat sätt blir vittne till olika typer av våldshandlingar, är givetvis en mycket utsatt grupp som behöver allt stöd som tänkas kan för att inte skadas allvarligt i sin utveckling.

Vad gäller Norrmalms stadsdelsförvaltning finns ett bra samarbete mellan socialtjänsten och skolan och en hög beredskap för att hantera olika situationer som gör att barn far illa. Både rektorer, lärare och övrig skol-

personal är också väl medvetna om sin anmälningsskyldighet och om de rutiner som gäller i dessa sammanhang. Som poängteras i programmet har både socialtjänsten och skolan en mycket viktig roll också när det gäller att förebygga våld och andra former av kränkande behandling av flickor och unga kvinnor.

Det är bra att frågor kring hedersrelaterat våld fokuseras på ett tydligare sätt än i tidigare program och att man påpekar att även pojkar kan utsättas för den typen av våld. Det är också bra att man uppmärksammar frågan om det våld som kan förekomma i exempelvis homosexuella relationer.

Syftet med programmet uppges vara att minska mäns våld mot kvinnor i nära relationer och öka kvinnors trygghet och säkerhet i staden. Programmet belyser olika aspekter av våld och annan kränkande behandling och vilket ansvar som framför allt socialtjänsten och skolan har för att söka förebygga och också stödja och hjälpa utsatta kvinnor och de barn som lever i familjer där våld förekommer. Även frågan om socialtjänstens ansvar för att stödja män som utöver våld tas upp. I flera avseenden beskrivs också mycket konkret hur de situationer som uppstår ska hanteras, exempelvis att parterna ska ha olika handläggare och separata personakter.

Frågan om att öka kvinnors trygghet och säkerhet i staden behandlas däremot mycket rapsodiskt och det finns inga förslag till konkreta åtgärder. Som förvaltningen ser det finns det mycket man från stadens sida skulle kunna göra, inte bara för att öka tryggheten utan också för att minska risken för att kvinnor utsätts för våldshandlingar. Att på ett systematiskt sätt se över utomhusbelysningen och se till att lysa upp vissa platser bättre skulle kunna vara ett led i detta arbete.

Vid Norrmalms stadsdelsförvaltning aktualiseras förhållandevis mycket få ärenden där kvinnor utsätts för våld. Det rör sig i allmänhet inte om mer än ett tiotal ärenden per år och i de allra flesta fall gäller det kvinnor med missbruksproblematik. Inom sociala enheten finns både goda kunskaper och väl utvecklade rutiner för handläggning av den typen av ärenden. Dessa rutiner finns beskrivna i förvaltningens lokala handlingsplan som omfattar både frågor om bemötande och konkreta insatser i dessa ärenden.

Det finns också goda kunskaper om vilka rättsliga åtgärder som kan vidtas till skydd för våldsutsatta kvinnor. Information kring hur man ska gå tillväga för att t.ex. göra en polisanmälan lämnas alltid och utsatta kvinnor erbjuds också stöd och hjälp inför ett eventuellt rättsligt förfarande. Inom sociala enheten finns även en god beredskap för att stödja män som utövar våld. I dessa fall kan också det stöd som t.ex. Manscentrum erbjuder vara en stor tillgång.

Inom förvaltningen finns en s.k. resursgrupp med representanter från samtliga verksamhetsområden i syfte att utveckla både det interna arbetet och samarbetet med andra myndigheter när det gäller kvinnofridsfrågor. Personal inom olika verksamhetsområden har också deltagit i diverse utbildningar för att tidigt kunna uppmärksamma tecken på våld i nära relationer och få redskap för att hantera den typen av situationer.

Bilaga

Förslag till reviderat program för kvinnofrid.